

ПЕРЕДМОВА

Кризові явища в глобальному економічному середовищі, які набули систематичних проявів в останні десятиріччя, об'єктивно загострили питання щодо вимірювання ефективного функціонування економічних систем, оцінювання потенціалу їхньої стабільної діяльності та розвитку. Безперечно, що недостатня об'єктивність таких вимірів виявилася і в проблематиці оцінювання ефективності управління як окремими ринковими суб'єктами, так і ринковими механізмами й інституціями позиціонування економічних систем загалом. Недостатньо чітке визначення домінантних у сучасній економіці вартісних критеріїв у системі оцінювання довготермінового функціонування суб'єктів ринкової економіки спричинило неефективний зміст процесів управління й регулювання ринку. У багатьох випадках вважають, що серед факторів виникнення кризових явищ було й незадовільне інформаційне забезпечення. Недостатньо об'єктивна (неповна) інформаційна картина відображення економічного потенціалу й ефективності функціонування суб'єктів ринку об'єктивно зумовлює прийняття невідповідних реальним умовам внутрішньокорпоративних управлінських (стратегічних і тактичних (оперативних)) рішень щодо розвитку діяльності суб'єктів господарювання, неадекватних ринкових механізмів та інструментів регулювання.

Основним публічним формалізованим інформаційним інструментом для розкриття фінансово-майнового стану й операційних результатів діяльності суб'єктів господарювання є їхня фінансова звітність. Однак за традиційно-узвичаєним форматом фінансова звітність суб'єктів ринку не спроможна задовольнити інформаційні потреби і запити стейкхолдерів, особливо тих, що стосуються потенціалу довготермінового розвитку корпорацій. Низький рівень адекватності формату звітності умовам ведення бізнесу в постіндустріальній економіці зумовлений, насамперед, теоретично-методологічними обмеженнями репрезентації як безпосередньо у цій

системі, так і в системі бухгалтерського обліку ключових факторів генерування економічних вигод, серед яких визначальну роль відіграють фактори нематеріального, інформаційно-інтелектуального типу.

Відставання теорії бухгалтерського обліку й фінансової звітності від практики ведення бізнесу привели до розроблення й використання в ринковому середовищі альтернативних звітності оцінно-аналітичних інструментів, призначених для об'ємнішої репрезентації економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Однак низький рівень формалізації та стандартизації методологічного базису таких інструментів і, як наслідок, неможливість обґрунтованої верифікації й зіставності сформульованих на їх основі інформаційних результатів обмежують дієвість використання таких інструментів, а також нівелюють довіру до них. Більше того, вчені й експерти з предметної сфери знань стверджують про факти маніпулювання думкою стейкхолдерів за допомогою альтернативних публічної звітності оцінно-аналітичних інструментів інформаційного забезпечення, які, зрештою, навіть розглядають як один із факторів провокування фінансово-економічних криз.

Очевидно, що тепер публічна фінансова звітність залишається безальтернативним інструментом інформаційного забезпечення з дотриманням єдиних принципів його формалізації та більш-менш достатнім рівнем надійності даних про фінансову результативність суб'єктів економіки. Проте для відновлення довіри до неї як до інституту публічного інформування про фінансово-майновий стан і ефективність функціонування суб'єктів ринку з урахуванням домінування вартісних критеріїв у сучасних концепціях менеджменту, формат звітності має бути приведений до інформаційних вимог її користувачів, що потребує суттєвого перегляду й удосконалення методологічного базису її формування. Методологія фінансової звітності повинна, зокрема, передбачити можливість повноцінного відображення нематеріальних (інформаційно-інтелектуальних) економічних ресурсів, врахування ризиків і потенціалу майбутнього

функціонування суб'єктів ринку, включаючи сформовані резерви страхування основного капіталу.

У глобальному економічному середовищі чимало економічних суб'єктів набувають суспільно значущого статусу, до яких зараховують і корпорації. Суспільний статус корпорацій передбачає широке коло заінтересованих у їхній діяльності осіб, які через недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові інституції як набувачі акцій цих компаній фактично представляють все суспільство. Однак інтереси суспільства не обмежуються лише фінансовими аспектами. Розвиток суспільно-економічних відносин, що прямує до виду економічної системи, яку фахівці й науковці називають екологічно-соціально-орієнтованою ринковою економікою, передбачає оцінювання результатів діяльності корпорацій не лише за фінансовим, але й за соціальним і економічним критеріями. Безперечно, це формує в суспільства відповідні інформаційні потреби і запити, які мали б задовольнятися системою публічної звітності корпорацій.

Усі вказані проблеми визначають напрями розвитку системи публічної звітності корпорацій, що і є предметом цієї монографії. Вирішення означених проблем вбачається можливим лише за рахунок удосконалення методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що, своєю чергою, потребує розвитку концептуально-теоретичного базису науки про бухгалтерський облік. У монографії викладено авторський погляд на зміну теоретичних і концептуально-парадигмальних конструкцій бухгалтерського обліку, що, з одного боку, передбачає зняття певних усталених за багатовікову еволюцію бухгалтерської науки критеріальних обмежень визнання окремих облікових об'єктів, а з іншого – розширення поля бухгалтерського обліку (введення в його методологію непритаманних раніше об'єктів) для максимального задоволення інформаційних потреб користувачів звітності та посилення захисної функції інституту бухгалтерського обліку та фінансової звітності, спрямованої на врахування інтересів суспільства в діяльності корпорацій.

Автор висловлює щирю подяку своїм Вчителям – професорам Яремку Ігорю Йосафатовичу та Загородньому Анатолію Григоровичу, за настановами яких й сформовано авторське бачення розвитку обліково-звітної сфери теоретико-прикладних знань, викладене в монографії, а також рецензентам – докторам економічних наук, професорам Дерію Василю Антоновичу – завідувачеві кафедри аудиту, ревізії та аналізу Тернопільського національного економічного університету, Лохановій Наталії Олексіївні – завідувачеві кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету, Шевчуку Володимирі Олександровичу – проректорові Національної академії статистики, обліку та аудиту за слушні зауваження та цінні поради під час підготовки матеріалу монографії.